

הכשרת הבשר השוואה למסורת חז"ל

מבוא

חשיבות שאלת היחס בין הכשרת הבשר לפי מסורת העדה לבין הלכות חז"ל מתבטאת בסיפור הבא:

יוסי זיו חוקר מסורת ביתא ישראל, מספר שהוזמן לשיחה בנושא המסורת ההלכתית של ביתא ישראל בפני קבוצה של בנות שירות לאומי המשרתות במרכזי קליטה. הקבוצה הייתה קטנה והשיחה גלשה לנושאים אישיים. אמרה אחת הבנות, שעלתה מאתיופיה לפני כחמש שנים: 'אם יציעו לי בחור מביתא ישראל, לא אסכים להיפגש אתו! מדוע שניפגש הרי לא נוכל להתחתן! הם שומעים לקייסים, הקייסים לא אוכלים מהבשר שלנו ואנחנו לא אוכלים מהבשר שלהם, איך נתחתן? איך נשב לסעודה משותפת?' השאלה הקשה מעצימה את חשיבות ההשוואה בין מסורת חז"ל למנהיגי העדה. להלן עיקרי מנהג העדה בנושא הכשרת הבשר:

השחיטה :

1. השחיטה מתבצעת כאשר הצוואר הבהמה מופנה לכיוון מזרח (ירושלים).
2. שחיטה נעשת בסכין ייעודית לשחיטה, לרוב מדובר על סכין דו צדדית .
3. הסכין מחודדת לקראת השחיטה .
4. קייס או ראש משפחה שהוסמך רשאי לשחוט.
5. השחיטה נעשית בהנף אחד כך שהקנה והוושט נחתכים באחת . (חזרה על השחיטה פוסלת).

הניקור :

1. לא אכלו את גיד הנשה עם כול הבשר שסביבו .
2. כול החלב שהיה מוקטר על המזבח לא נאכל .

הכשרת הבשר:

1. חותכים את הבשר לחתיכות דקות ושוטפים אותו מהדם (שיטת הכשרה עם מלח הינו מודרני בעולם העתיק מלח היה חומר נדיר ויקר)

השאלה:

האם השוואה בין השחיטה לפי מסורת העדה לבין מסורת חז"ל מלמדת שהיא לפי פסולה או כשרה לפי ההלכה?

[לחץ כאן](#) לצילום שחיטת קייס אסרט בבאר שבע אליה התייחסו הכותבים

העמדות:

1. **נדרש שוחט הבקיא במסורת חז"ל:** מעבר לאופן השחיטה ההלכה דורשת שהשוחט יהיה בקיא בהלכות שחיטה של חז"ל המופרטים בשו"ע. מנהיגי העדה צריכים לעבור את קורס ההכשרה של הרבנות לפי הלכות חז"ל על מנת להתיר השחיטה לכל הדעות. את מנהיגי העדה יוכלו להוסיף על ההלכה הרבנית.
2. **כשר:** השחיטה המוצגת בסרטון נראית כשרה גם לדעת חז"ל (חנוך ולדנברג)
3. **פסול:** השחיטה נראית כדריסה הפסולה, בהכשרה חסר מלח.
4. **כשרה מדאורייתא פסולה מדרבנן:** שחיטת ביתא ישראל באתיופיה תאומת את רובד ה"דאורייתא" שבהלכה אך לא את דברי חכמים. בכבוד עצום לשאר קהילות ישראל הקייסים קבלו את מנהג חז"ל בכל דבר שאינו סותר את מנהג העדה. כך ניתן לנהוג גם בנושא הכשרות ולמנוע יצירת מנהגים פסולים שלא נהגו אף באתיופיה.
5. **קשה לדעת** וללמוד ממנהגי הקייסים בישראל מה נהגו באתיופיה.
6. **עדיף להימנע ממחלוקת ולהיות צמחוניים.**

הדיון:

עמדה 1: נדרש שוחט הבקיא במסורת חז"ל: (הרב שמשון לוינגר)
הכשרה של 'שחט ובודק' מצריכה ידיעה בשו"ע יורה דעה סימנים א-ס ונושאי כליהם, בהם מבוארים הלכות שחיטה ובדיקת הטריפות; 'מנקר' היודע להבחין ולהוציא את החלב, חוטי הדם וגיד הנשה האסורים, הוא מקצוע בפני עצמו, שגם בו יש התמחות מיוחדת. ובשניהם נדרשים לימודים עיוניים והכשרה מעשית לקראת בחינות הסמכה של הרבנות הראשית. לימודים אלה הם חובה למי שרוצה להיות שוחט, ובלעדיהם לא יורשה אדם לשחוט.

אינני רואה סיבה מדוע לא יעברו גם בני 'ביתא ישראל' את אותו מסלול הכשרה שנדרש כל שוחט לעבור כדי שכל ישראל יוכלו לאכול משחיטתו על גבי ההלכה הנוהגת בכל ישראל, יוכלו להוסיף את המנהגים הייחודיים ל'ביתא-ישראל', הפנייה לכיוון ירושלים והשחיטה רק בהולכה או בהובאה (אלא שאז צריך שהסכין תהיה באורך שני צווארים, כדי שלא תהיה 'דרסה')

לגבי מליחה וצליה. כמדומני שדם האיברים שבישלו אסור מדרבנן, ולכן צריך למלוח או לצלות את האיברים, (בתיאוריה יש אפשרות לאכול בשר חי אחרי שטיפת הדם, אבל לא נראה שמישהו כיום יאכל בשר חי). בכל מקרה זה לא תהליך מסובך. בעבר ידעה כל עקרת בית לעשות מליחה.

בקיצור: אם יעברו הקייסים את מסלול ההכשרה ההלכתי המקובל - לשחיטה, בדיקת טריפות, ניקור ומליחה - תיפתר הבעיה, שכן הם כבר יידעו מה צריך לעשות כדי ששחיטתם תהיה ראויה לכולי עלמא!

הערה: (מאיר בר אילן)

בכל הקשור להלכות שחיטה של ביתא ישראל מומלץ לבחון את הלכות אלדד הדני ומה שנכתב ביחס לכך [אפשטיין - הברמן].
כמו כן, א' קופפר פרסם פעם בכתב-עת פולני טקסט בלתי ידוע מהלכות אלדד הדני, ואף קטע זה צריך להיבחן.
נחלקו החוקרים ביחס למקורו של אלדד הדני, וכנראה שהגיע מתימן [אף כי סברו שהגיע משבט דן, קרי: אתיופיה].
בכל מקרה, היו קשרים בין חצי האי ערב לבין אתיופיה [כעולה מהקוראן, ויש ידיעות נוספות].
מאיר בר-אילן

תמיכה: הרב שמשון לוינגר

לעניין הקשרים בין יהודי חצי האי ערב ליהודי אתיופיה-
בבדיקות גנטיות שנערכו ע"י ד"ר ברכה זיסר (לצורך מאגר מוח העצם של 'עזר מציון'),
התברר שהקירבה הגנטית הגדולה ביותר בין העדות, היא בין יהודי תימן ל'ביתא ישראל'.

עמדה 2: נראה שהשחיטה כשרה גם לדעת חז"ל (חנוך ולדנברג)

לענין השחיטה:

1. 'הכל שוחטין...' משנה חולין א א.
2. כיוון השחיטה מזכיר קצת את הנהוג בבית המקדש, שם מפנים את פניו של קרבן התמיד כלפי מערב, לפתחו של בהמ"ק (משנה תמיד ד א).
- 3-4. חידוד הסכין נדון בגמרא חולין יז ע"א-יח ע"א. נראה שבעדה האתיופית מחמירים יותר, הן בחידוד והן בהצרכת סכין מיוחדת.
5. אם הצלחתי לראות נכון בסרטון, השחיטה נעשית על ידי הולכת הסכין, ולא בהכאה על הצוואר כמו שחותכים מלפפון. אם כן עקרונית היא כשרה כל עוד הסכין באורך מתאים, כמפורש בתוספתא חולין א ט: 'מצות שחיטה מוליך ומביא. הוליך ולא הביא או הביא ולא הוליך כשרה, ובלבד שיהא בסכין כדי הולכה והובאה.' וראה גמ' לא ע"א; שו"ע יו"ד כד ב.

קושיה: יואל יהודה לנגה

השחיטה היא החלק הקל יחסית בסוגיית הכשרות כמו שעולה מדברי חנוך. הסוגיה המשמעותית יותר היא הבדיקה האם נוהגים לבדוק טרפות במסורת ביתא ישראל?

תשובה: מיכאל גנט טקלה

בקשר לשחיטה, לא לדבר אם **הקייסים הצעירים** אלא המבוגרים. כי לרוב הם שוחטים לפי מה שלמדו ברבנות. הדוגמא המובאת בסרטון היא, הסכין-ישראלי

עמדה 3: השחיטה נראית כדריסה הפסולה, בהכשרה חסר מלח

מיכאל טקלה

- ראיתי את הסרטון מס' פעמים ע"מ שתשובתי תהיה מתוך לימוד.
- א. גילעד אומר שהמלח לא היה מצוי ולכן לא מלחו, ואם כן מניין להם מלח לפזר על הבהמה לפני השחיטה? אם פיזרו באתיופיה? פשוט מאוד שהרבה מנהגים של הקהילה חלק לא מבוטל הוחל כאן. היום מולחים את הבשר, שוחטים בסכין גדולה יחסית למה שאנו מכירים, עגב: את הסכין של היום פסלו בעבר.
 - ב. לימדונו חז"ל שאין שחיטה אלא בהולכה והבאה כלומר: שמוליך ומביא את הסכין על צוואר הבהמה, ואם לא הוליך והביא קרוב לוודאי לחשש של דרסה. פירוש "דרסה" כמו שאדם חותך צנן ובצל שמניף את הסכין עליהם.
 - ג. בסרטון רואים דריסה. השחיטה המקורית של הקהילה היא בהולכה כפי שאמרו לנו הזקנים, שהשחיטה היא רק בהולכה בלי הבאה.

הכשרת הבשר:

את הבשר הכשרו בכך ששטפו אותו ותו לא.
ללא מליחה.

ללא צליה.
גם שזה לבישול רק שטפו ולא מלחו.
לשמירת הבשר היו תולים אותו ליבוש אחרי שטיפה.

עוד נקודה חשובה:
סכין שחיטה: אדם שהוכשר לשחוט קונה סכין ולוקח אותה לקיים לקבל רשות ולברך את הסכין. לכן סכין של הקיים נחשבת המובחרת ביותר. לא בגלל חדותה או גודלה, אלא שהיא של קיים. את הסכין השחזו שתהיה חדה, ולא חדה וחלקה שניהם יחד.

תמיכה: יצחק ליפשיץ
הסכין היא אכן סכין שחיטה כנהוג בכל מקום. הבעיה שלי היא שלי זה נראה כדריסה, אבל קשה לשפוט למראה עיניים.

תמיכה: יקהת רוזן
האם הקס בסרטון לא לחץ על הסכין פנימה כלומר "דריסה"? (יתכן שלא ראיתי טוב)

תגובה: יצחק ליפשיץ
לגבי שחיטה הלכתית, בקצרה, הסכין צריכה גם להיות חלקה לחלוטין ולא רק מחודדת. סכין בעלת חידוד כפול עשויה להיות בעייתית, אם הסכין נכנסת תחת העור - חלדה.
לא הבנתי מהו הנף אחד. האם מדובר בהולכה בלבד או שהחיתוך אנכי ואז יש בעיה של דריסה.

מליחה איננה מודרנית. הגמרא מביאה ברייתא שמחייבת מליחה והדחה. מסורת, אם כן, מתקופת המשנה. אני לא מדבר על התורה עצמה שמצווה בדיני קרבנות - וכל קרבן מנחתך במלח תמלח.

עמדה 4: שמשון לוינגר
הבירור של ההבדלים הלכתיים ושל היסודות משותפים - חיוני כדי שנוכל ליצור מצב של התאמה בדיני כשרות, שתאפשר לכולנו לאכול זה אצל זה. ולהערכתי הדבר אפשרי

ברובד של ה'דאורייתא' יש בעיניי השחיטה התאמה גדולה.
מה שנהגו באתיופיה לשחוט רק בהולכה, הוא כהלכה אם הסכין ארוכה כאורך שני צווארים.

לגבי בדיקת הטריפות, באתיופיה שהבהמות גדלו במרעה טבעי, היתה שכיחות נמוכה מאד של נקבים וסיכות המטריפים, וייתכן שמדאורייתא לא היה צורך בבדיקה. לעומת זאת, בתנאי הגידול היום שעופות ובהמות גדלים בתנאי צפיפות ומזון לא לגמרי טבעי, וגם במראה טבעי, השדה מליאה פסולת מתכתית שהבהמות בולעות, ויש כל מיני זריקות שהעופות והבהמות - גדלה מאד שכיחות הטריפות ויש יותר צורך בבדיקה.

אף הכשרת הבשר שנהגה באתיופיה תואמת את ובד ה'דאורייתא' שבהלכה, שהרי דם האיברים שבישלו אסור רק מדרבן.

והואיל וכפי עדות של קיים סמאיי היתה החלטה עקרונית של מועצת הקייסים לקבל את ההלכה התלמודית במקום שאין מסורת 'ביתא ישראל' מנוגדת לה, ולא מצאואלא ארבעה דברים - אכילה ביו"כ שחל בשבת, הבאת כסף לנדירים בשבת; דחיית מילה בשבת והימנעות מאישות

בשבת - הרי שניתן 'ליישר קו' בענייני הכשרות (וכך תימנע המצאת 'מנהגים' שלא היו ולא נבראו באתיופיה, כמו החשבת דריסה לשחיטה או מקלחת לטבילה - דברים הנשללים הן ע"י ההלכה והן ע"י מסורת 'ביתא ישראל').

תמיכה: הרב יואל בן נון

מסכים מאד עם דברי הרב שמשון לוינגר.

עמדה 5: אכן קשה ללמוד ממנהג הקייסים בישראל

המצב כיום עקב אי הנהגה אחידה בין הקייסים, כול אחד בקהילתו נוהג כהבנתו.

בנוסף חוסר קודקס הלכתי מפורט כתוב. יש מצב שיש פער בין הקייסים.

מהסרטון נראה שזה דריסה ולא הולכה, אך ממה שהבנתי ששאלתי את אבי המנהג הינו הולכה בלבד(אבא שלי המחיש לי את השחיטה בהולכה).

לא יודע אם ירדו לרזולוציה של הולכה או דריסה ולכן יש קייסים שמבצעים אחרת.

חיפשתי סרטון של קייסים שהוסמכו באתיופיה ולא מצאתי.

מי שיוכל לעלות אשמח. כך יהיה ניתן להבין יותר.

לדעתי קשה להסתמך על סרטון אחד לאור דבריי לעיל.

תמיכה: מיכאל טקלה

מסכים איתך גילעד, הקסים של היום אינם ראייה לכך כי יש בהם הרבה שיבוש שירבוב מנהגים ישראלים (מעורב ירושלמי)

עמדה 6: אסף סרוסי

איני בקי במנהגי העדה ביחס לשחיטה.

משיחות עם חברים חלק גדול מהצעירים החוששים בוחרים להיות צמחוניים כדי לא לפגוע בהורים.

תמיכה: הרב שמשון לוינגר

להיות צמחוני כדי להימנע ממחלוקת, הרי זו הגשמת 'חזון הצמחונות והשלום'.